SÄLLSKAPET SAN MICHELES

VÄNNER

MEDLEMSBLAD 18 FEBRUARI 2007

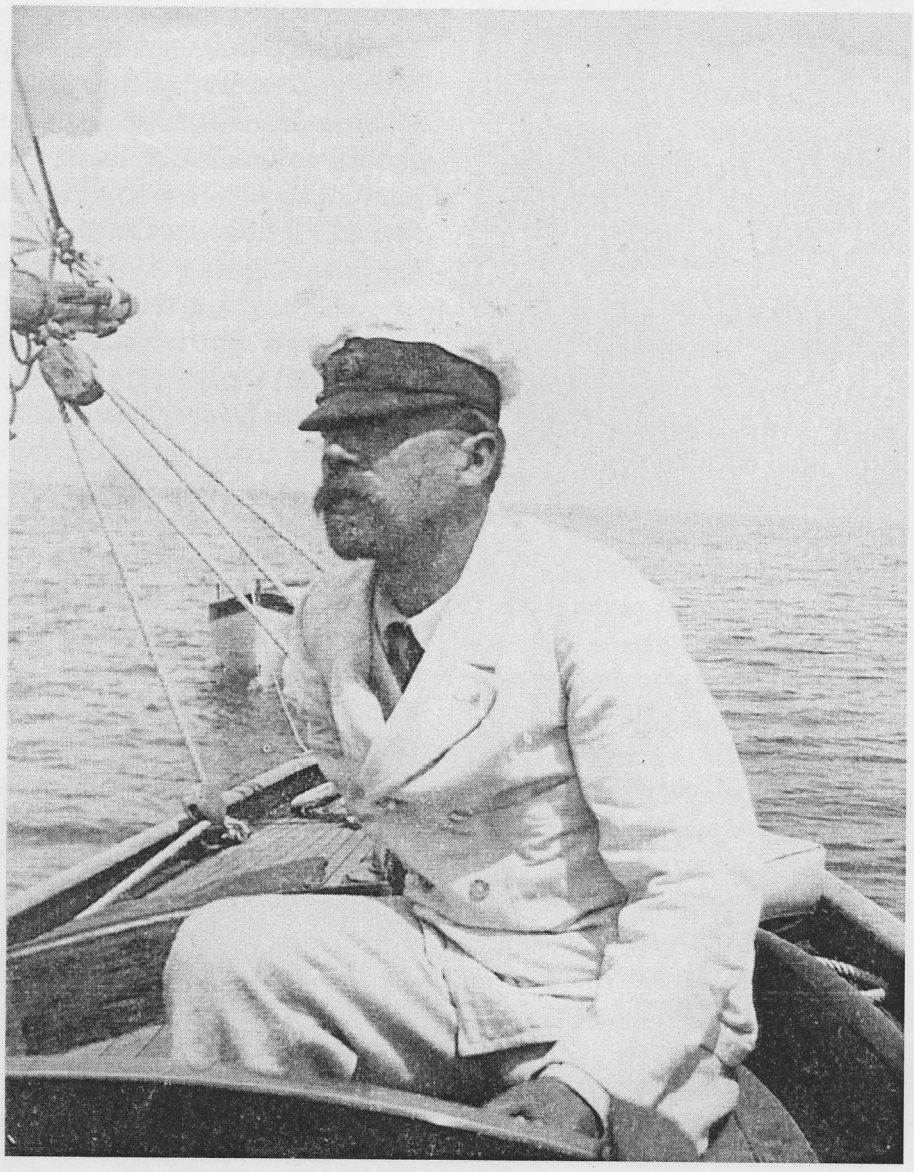

Axel Munthe 150 år

I förra numret

av Medlemsbladet föreslog styrelsen för Sällskapet San Micheles Vänner att föreningens namn skulle ändras till "Axel Munthe-sällskapet" och uppmanade medlemmarna att rösta om saken via epost eller vanlig post. Tyvärr var det bara ett fåtal som röstade, 42 personer. Förslaget avvisades med siffrorna 24 mot och 18 för. Vänföreningen behåller därför sitt gamla namn.

Trots att det av formuleringarna i förslaget tydligt framgick att föreningen också vid ett namnbyte skall ha som syfte att "stödja Stiftelsen San Micheles verksamhet" tycks några ha tolkat initiativet som ett försök att förskjuta dess fokus. Som ordförande i föreningen, och den som initierade förslaget om namnbyte, vill jag därför klargöra att det aldrig varit fråga om någon förändring av föreningens inriktning. Det enda syftet med namnbytet var att försöka bredda Sällskapets rekryteringsbas, så att vi kan stärka vår ekonomi.

För att uppfylla ambitionen att "stödja Stiftelsen San Micheles verksamhet" behöver vi nämligen så mycket pengar vi kan få. Med anledning av 150-årsdagen av Axel Munthes födelse, som inträffar den 31 oktober i år, har Stiftelsen San Michele beslutat om en välbehövlig upprustning av villan. Informationsskyltarna skall uppdateras och rummen återställas så långt det är möjligt till det skick som de hade på Munthes tid. Övertäckningen av trappan från entrén upp mot trädgården tas bort och turistströmmen leds i stället – som förr i tiden – genom studion och venetianska salongen ut mot skulpturloggian. Den s.k. franska salongen, som nu bara är ett genomgångsrum, kommer att förvandlas till ett informationscentrum där besökarna kan skaffa sig fördjupad kunskap om villan och om Munthe som författare, läkare, djurvän etc.

Till detta omfattande renoveringsarbete har styrelsen för San Micheles Vänner beslutat bidra med 50.000 kronor, därmed uppfyllande ett av föreningens två huvudsyften.

Det andra huvudsyftet är att vara "en sammanhållande länk mellan personer som vistats på Villa San Michele". För att uppfylla detta syfte anordnas som bekant flera gånger om året sammankomster med föredrag med koppling till Villa San Michele, Capri och Axel Munthe. I oktober i fjol berättade Gunnar Dahl om Tiberius utifrån sin bok om kejsaren och i november presenterade Micael Ekberg, Leo Eriksson och undertecknad boken *Solliden: Ett hundra år av kungligt sommarliv*, som vid sidan om Ölandsslottet handlar mycket om Capri, Munthe och kronprinsessan Victoria.

Under jubileumsåret kommer föredragen i än högre grad att fokuseras på Villa San Michele och dess upphovsman Axel Munthe. Den 15 mars diskuteras Villa San Micheles historia, nutid och framtid av Peter Cottino och arkitekten Bo Sahlin, som arbetar på en bok om San Michele och Munthes intentioner med villan. Och i samband med årsmötet den 18 april talar Göran Altéus, som gett ut en skiva med Munthes favoritmusik, om "Munthe och musiken". (Se vårens program på sidan 14.)

Stiftelsen San Michele genomför under året inte bara en upprustning av villan utan anordnar också den 29-31 oktober, i anslutning till Axel Munthes födelsedag, ett internationellt symposium på Capri. Föredragen behandlar olika aspekter av Munthes liv och gärning och talarna kommer från Sverige, England, Italien och Tyskland. Ytterligare information om symposiet lämnas i nästa Medlemsblad.

Ett sätt att bredda kunskapen om vår förening och dess aktiviteter är det samarbete som vi inlett med Rominstitutets vänner, som hädanefter kommer att informeras om våra sammankomster – på samma sätt som vi i vårt Medlemsblad kommer att upplysa om deras. Tanken är att vi på så vis skall kunna knyta kontakter som kan vara av nytta och nöje för båda parter. Om det också leder till nyrekryteringar till våra respektive vänföreningar är det ingen dålig bieffekt.

Bengt Jangfeldt

Hedersmedlem i Sällskapet San Micheles Vänner

Enligt § 2 i stadgarna har Sällskapet San Micheles Vänner rätt att till hedersmedlem kalla "den som på ett utomordentligt sätt främjat Sällskapets syften". Efter förslag från undertecknad beslöt styrelsen i höstas att till hedersmedlem utse Vittorio Massimino, "för hans stora och mångåriga insatser för Axel Munthe och Villa San Michele". Diplomet, som utförts av den kända formgivaren Elsa Wohlfahrt, överlämnades till Massimino på hans 94-årsdag den 20 september 2006.

Vittorio Massimino är född i Anacapri 1912 i en familj som arbetat för Axel Munthe sedan 1880-talet. Hans mor Rosina var tillsammans med sin syster Giovannina tjänsteflicka hos Munthe både på Capri och i Rom och omnämns på flera ställen i *Boken om San Michele*.

Vittorio växte upp i Torre di Materita, där hans föräldrar var förvaltare, och 1928 kallade Munthe honom till Rom för att tjänstgöra som hans "valet", betjänt – i själva verket som ett slags allt-i-allo. Därefter fortsatte han att arbeta hos Munthe i nästan tjugo år. Han följde med honom på hans resor till England och Sverige, och 1946-47 bodde han med Munthe på Stockholms slott. Efter Munthes död fungerade han tillsammans med sin systers familj i många år som förvaltare på Villa San Michele.

Under årens lopp har Vittorio Massimino vid flera tillfällen överlämnat material ur Munthes kvarlåtenskap till Villa San Micheles

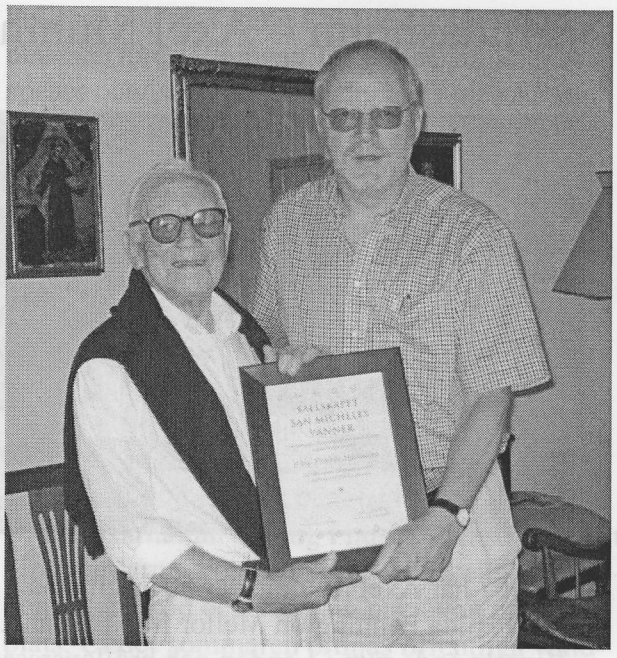

arkiv: manuskript, fotografier och brev, senast brevväxlingen mellan Munthe och kronprinsessan Victoria (som numera förvaras på Riksarkivet i Stockholm).

Det är således inte svårt att motivera ett hedersmedlemskap till Vittorio Massimino, som känt Munthe sedan han var barn och var i hans tjänst i flera decennier. Genom denna utnämning hedrar Sällskapet dessutom indirekt Vittorios familj, som arbetat för Munthe ända sedan han slog sig ner på Capri i slutet av 1880-talet.

Bengt Jangfeldt

Vittorio Massimino 1930, vid 28 års ålder.

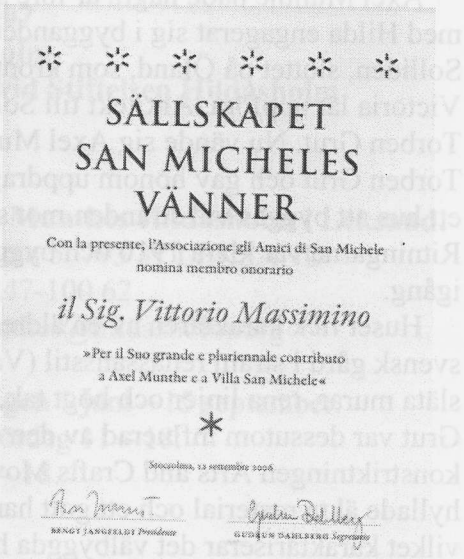

SÄLLSKAPET
SAN MICHELES
VÄNNER

Con la presente, l'Associazione gli Amici di San Michele
nomina membro onorario

il Sig. Vittorio Massimino

»Per il Suo grande e pluriennale contributo
a Axel Munthe e a Villa San Michele«

Stoccolma, 12 settembre 2006

BENGT JANGFELDT *Presidente*

GUDRUN DAHLBERG *Segretaria*

Hildasholm – Axel Munthes morgongåva till sin hustru

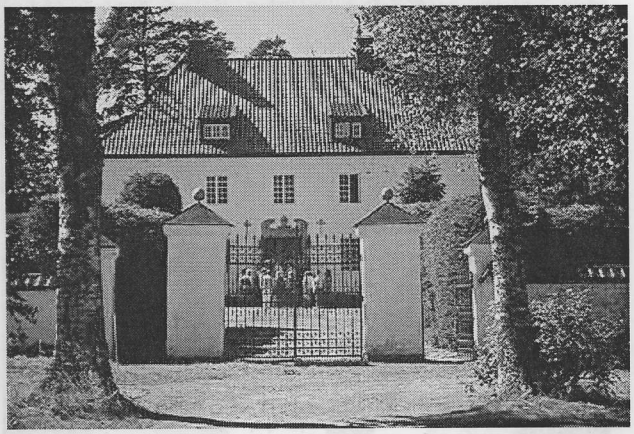

Året 1907 när Axel Munthe var 50 år gifte han sig med Hilda Pennington Mellor från England.

Vigseln ägde rum i London och bröllopsresan gick till Dalarna, närmare bestämt till Siljansbygden. Axel hade vandrat i Dalarna i sin ungdom och var i likhet med många andra gripen av den nationalromantiska känslan för Dalarna. Axels hustru Hilda blev förtjust i Siljansbygden och paret bestämde sig för att bygga sig ett sommarhus där. Valet föll på Tällberg, högt beläget och med utsikt över sjön Siljan. Axel Munthe, som var intresserad av byggenskap, gav arkitekten Wahlman i uppdrag att rita ett timmerhus i nationalromantisk stil åt sig.

Av någon anledning ändrade sig Axel och ville i stället bygga ett sommarresidens alldeles nära Siljans strand och valde en arrendetomt granne med Leksands kyrkogård.

Axel Munthe hade några år före sitt giftermål med Hilda engagerat sig i byggandet av Solliden, slottet på Öland, som kronprinsessan Victoria lät uppföra. Arkitekt till Solliden var Torben Grut. Nu vände sig Axel Munthe till Torben Grut och gav honom uppdraget att rita ett hus att byggas vid stranden mot sjön Siljan. Ritningarna var klara 1910 och byggandet kom igång.

Huset fick karaktären av en äldre större svensk gård i stram renässansstil (Vasastil) med släta murar, rena linjer och högt tak. Torben Grut var dessutom influerad av den engelska konstriktningen Arts and Crafts Movement, som hyllade äkta material och ett gott hantverk, vilket karaktäriserar det välbyggda huset.

Anläggningen bestod förutom den stora huvudbyggnaden av två friliggande flyglar, en kraftig mur med järngrind upp mot en allé och en liten grind mot Leksands kyrkogård. Smidesverket i grindarna är utformat exakt som de på Axel Munthes villa San Michele på Capri.

År 1911 var huset färdigt och familjen med de båda sönerna Peter, född 1908, och Malcolm, född 1910, kunde flytta in.

Små intima rum

Om den stora byggnaden utstrålar en viss stramhet och högtidlighet motsvaras det inte alls i det inre. Rummen är förhållandevis små och intima och den fasta inredningen är funktionell och modern och samtidigt hemtrevlig enligt den tidens mått.

Huset fylldes med äldre möbler från England, Italien och Sverige. Hilda, som kom från en förmögen familj, hade möjlighet att flytta en hel del bohag till huset i Leksand. Axel Munthe var en samlare av antikviteter och kunde också bidra till att fylla sommarhemmet med vackra och intressanta ting. Ett fåtal föremål kommer från Dalarna, vilket vi särskilt påpekar i visningarna.

Sonen Peter, som egentligen hette John Axel Viking, kallades Viking när han vistades i Sverige och Malcolm, kallad Grane, var båda konstnärligt begåvade. Peter och Malcolm fick måla dekorationer i fönstersmygar, i trapphall och på kakelugnarna i huset! Dekorationerna imiterar traditionella dekorer i svenska slott och på kakelugnen i Axels skrivrum har pojkarna målat det muntheska familjevapnet i stort format.

Interiörerna vittnar om att familjen trivdes i huset. Men äktenskapet började snart knaka i fogarna och från 1919 var Axels besök i Leksand lätt räknade. Hilda och pojkarna tillbringade däremot varje sommar i det nya huset, som kallades Stengården. Först senare när Hilda Munthe gått bort 1967 beslöt sönerna att huset skulle uppkallas efter modern och heta Hildasholm.

Vackert anlagda trädgårdar

Hilda Munthe var mycket trädgårdsintresserad och började snart planera för att anlägga trädgårdar på tomten. Hon hade kunskaper om engelska och italienska trädgårdsideal och anpassade sina trädgårdsidéer till att passa i det

kallare Leksandsklimatet. Den första trädgården, *Påfågelsträdgården* eller *Gula trädgården,* påbörjades i skiss 1912. Den är en liten barockträdgård med formklippta låga broderiparterrer omgärdade av gula rudbeckior. Påfåglar i bly pryder den lilla trädgården. I hörnen är halvcirkelformade träsoffor – påfågelssoffor – placerade. Hilda Munthe trivdes i *Gula trädgården*, där kunde hon lugnt sitta i lä i solvärmen och dricka sitt eftermiddagste.

De övriga trädgårdarna som Hilda planerade växte fram under åren. Varje trädgård är en sluten enhet. *Enbusketträdgården* intill *Påfågelsträdgården* kantas av enar och tujor och omsluter ett hav av blå riddarsporrar. I det soligaste hörnet finns en *Sunken Garden* med skulpturer stående mitt i en liten bassäng.

Inför Drottning Victorias besök på Hildasholm 1924 invigdes *Fontänträdgården*. Den är belägen längre bort mot den norra sidan. Gjutjärnsurnor på höga socklar har röda begonior. Hjärtformade rabatter är fyllda med vita liljor. I mitten porlar en fontän vilande på en sockel som Malcolm Munthe skulpterat av olika sorters sammanfogade stenar.

Ett lugnt och harmoniskt liv

De anlagda trädgårdarna avslutas längst mot norr med *Brunnsträdgården*. En "falsk" brunn omges av vita rosenbuskar. Platsen omramas av träbänkar krönta av humlebågar. *Fontänträdgården* och *Brunnsträdgården* ligger på uddar ut mot sjön Siljan. Trädgårdarna ligger inbäddade i naturlig vegetation av månghundraåriga höga tallar, björkar och rönnträd.

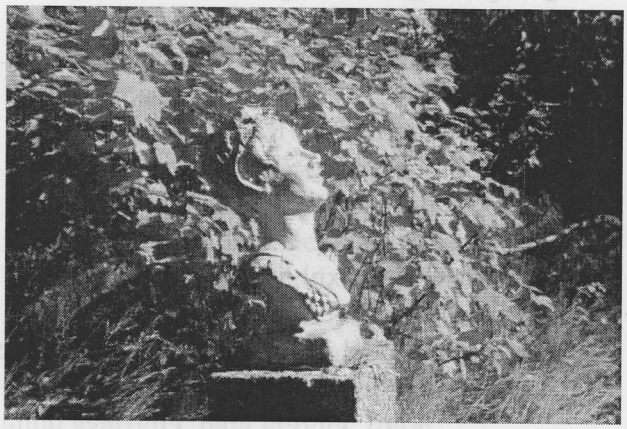

I den här miljön trivdes Hilda. Hon och pojkarna levde ett lugnt och harmoniskt liv, roade sig med att göra marionettdockor, måla kulisser och resa runt i Leksand och ge marionetteaterföreställningar. De kunde sin Shakespeare och iscensatte flera av hans pjäser i sin teater. På 1930-talet satte Hilda upp stora sagohistoriska spel ute på gården med hjälp av hundratals barn och ungdomar från trakten.

Att besöka Munthes Hildasholm i Leksand idag och stiga innanför den vita muren är att komma in i en annan värld. Innanför murarna möter man det stora vita huset, som är helt annorlunda än den traditionella byggnadskulturen i Dalarna. Bredvid huset står en grupp svenska granar klippta och tuktade som dansande ballerinor enligt engelskt mönster.

Besökarna får visning i huset, kan ströva runt i trädgårdarna, köpa en kaffe- eller tekorg med hembakat bröd och sätta sig på någon trivsam plats. Under sommaren ordnas offentliga vandringar i trädgårdarna med guide och kurser i akvarellmålning ungefär tre gånger per sommar. Tillsammans med andra kulturinstitutioner i Leksand arrangerar vi *Tema trädgård* under en vecka mitt i juli, då vi på Hildasholm har trädgårdsvisningar och föreläsningar om medicinalväxtträdgården. Under augusti ges konserter inne i salongen eller utanför huset mot sjösidan. Till traditionen hör bland annat en konsert med årets Jenny Lind-stipendiater.

I museibutiken säljs souvenirer relaterade till familjen Munthes tillvaro på Hildasholm samt litteratur om och av Axel Munthe.

Under en sommarsäsong brukar ca 16.000 personer besöka Munthes Hildasholm i Leksand.

Januari 2007
Pia Thunholm
Intendent vid Stiftelsen Hildasholm

Att besöka Munthes Hildasholm i Leksand:
Klockaregatan 5, 793 31 LEKSAND
Telefon: 0247-100 62
E-post: munthes@hildasholm.org

Öppet dagligen 1 juni – 15 september.
Måndag – lördag 11 – 18.
Söndag 13 – 18.

Besök vår hemsida som alltid är uppdaterad:
www.hildasholm.org

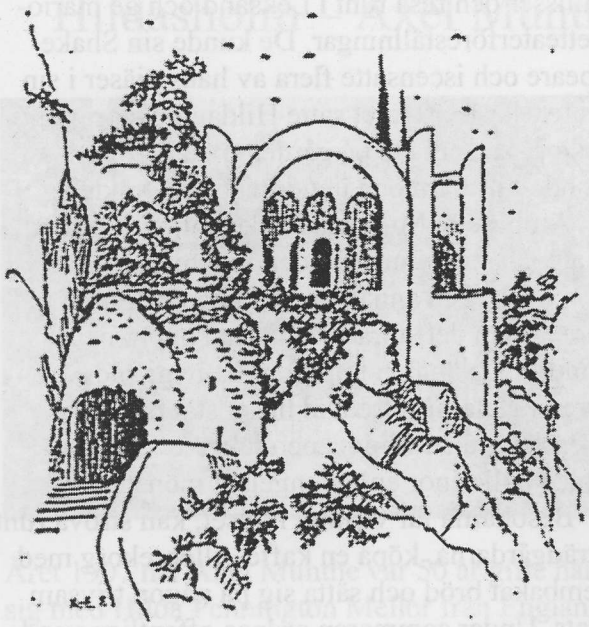

Bästa San Micheles vänner!

Betydande jubileum

Inför, under och om Axel Munthes 150-årsjubileum kommer många ärevördiga namn att tala och ha talat mycket om, får vi hoppas. Dagen den 31 oktober 2007, Axel Munthes födelsedag, kommer att ange tonen för årets utåtriktade verksamhet. I en följd kommer bl a ny museiutställning, sommarens musikserie, det tredje Internationella Axel Munthesymposiet att äga rum samt ett nytt gäst- och stipendiatbibliotek att komma på plats. Med största förhoppning kommer Kungafamiljen, som officiellt inbjudits under våren 2006, eller utvalda delar, att delta och ge högtiden den 31 oktober 2007 den "kungliga status" Dr. Munthe under ett halvt sekel ägde.

Avgörande händelser

Det gångna årets största händelse i Villa San Micheles lilla universum var nog det beslut om statsbidrag som meddelades och som åtminstone under 2007 kommer att stärka den grund vi står på, i bildlig och faktisk mening. Kulturrådets engagemang i arbetet med att tillgängliggöra villan och dess historia följer tätt på i en virtuell rankning av betydande inslag. Ej att förglömma att fyra kända svenska organisationer och stiftelser inom byggbranschen som Murmestare Embetet, Stiftelsen Reinhold Gustavsson, Stiftelsen Olle Enkvist och Stockholms Byggmästarförening beslutat att engagera sig, vilket inger hopp och väcker minnet av 50-talets framgångsrika samarbeten. Sist men inte minst präglades året som gått av det starkt personliga engagemanget från enskilda, av vilka jag åtminstone måste nämna arkitekt Hans Wohlin, konstregissör Cilla Jahn, bibliotekarie Lars Rydqvist och konstnär Ilkka Pärni, som i somliga fall, läs ovan, gett mycket konkreta resultat.

Minnesvärda projekt

Få känner till det mycket ambitiösa projektet *VSM Arv-on-line* som pågått sedan maj/juni 2006 och som på sikt förväntas bli till stor glädje men även ren nytta för *amateurer,* nyfikna och lekmän med intresse för jubilaren Axel Munthe. Målet är att vi våren 2008 inte skall behöva konstatera att det var för ambitiöst. Till dess skall jag dock *o-jantligt* fortsätta att låta mig uppfyllas av den rena nybyggarentusiasmen som genomsyrar projektet. Ambitionen, som inte motsvarar medlen (och kanske inte ens, i mitt fall, förmågan), försöker sammanfoga kunskap om och upplevelse av Axel Munthe genom *bitens* digitala ström.

– Va? En hemsida på internet?!

Ja, vad är det för speciellt med det kan man ju med rätta undra i denna framskridna digitala ålder. Men saken är den att den innebär början till den längsta av alla publikationer som någonsin skrivits i ämnet, oändligt och på ett levande sätt; ett ej avslutningsbart kapitel om den unge apotekarsonen från Oskarshamn.

Vi är främst dom. Från Rättvik i norr, genom Uppsala, Stockholm och Neapel, till Capri i syd, jobbas det med denna uppgift. Proffs inom skilda områden. Ett *team* som samarbetar kring Axel Munthe med utgångspunkt från Villa San Michele; detta komplicerade, invecklade, fascinerande, mystifierade och därmed omöjliga ämne. *Good luck, folks!*

Post Scriptum

I denna vinterns ödsliga isolering får jag egentligen även lust att tala om utrikespolitik,

faderskap och naturkatastrofer, om tro, öde och klimatiska förändringar, om vänskap, brödraskap och svält… men… skall avslutningsvis hålla mig till ämnet.

Anekdoter har alltid en viss sympatisk (framtoning) universiell klang, oavsett humör, väderlek och omkringliggande omständigheter. Vid ett styrelsemöte vid en myndighet, ej Stiftelsen San Michele med andra ord, fick jag meddelat i skrift och tal att Villa San Michele INTE ansågs vara ett av Sveriges kultur- och forskningsinstitut i utlandet; att Sverige endast ägde ETT kulturinstitut och att det INTE var Villa San Michele…

Jag kunde INTE behärska mig:

– Jag önskar, lågmält men ändock bestämt, protestera!

Ja, denna lilla episod ägde faktiskt rum innan jag delgivits att Staten inom statsbudgeten ansett oss värdiga sin omtanke. Dock, vid senare eftertanke, när upprördheten lagt sig, framträdde långsamt en viss och för mig störande inre medgivenhet för… ja, är vi verkligen ett kulturinstitut?

Ett "sanningens ord" drabbar drömmarn hårt och får honom att uppfyllas av plötsligt tvivel. Den Shakespearianska ådran inom mig bultade ångestladdat. Eller kanske frågan skulle ha lytt, vill vi verkligen vara ett kulturinstitut? Ett vägskäl, att ta ställning till, för att sedan åter tveklöst gå till fortsatt handling.

Peter Cottino
Capri, 01.02.2007

Möt Capri från stenålder till turistålder

Härom dagen hittade jag på ett antikvariat Arvid Andréns *Capri från stenåldern till turiståldern* (Svenska Humanistiska Förbundets skrifter nr 86, 1975).

Den blir något att ha med sig nästa gång man reser till San Michele. Den kan nämligen fungera som ett slags historisk kartbok. Och det är något sublimt i att gå omkring i miljöer där man vet hur livet tedde sig i århundraden efter århundraden innan. De döda blir närande, för att tala ekelöfska.

Andréns bok har följande kapitel:
Det förhistoriska Capri, Det grekiska Capri, Det kejserliga Capri, Det medeltida Capri, Capri under spanska väldets tid, Capri under Bourbonerna, Capri efter 1860, Axel Munthe och Villa San Michele, Capri i turiståldern. Och slutligen finns också en fin bibliografi samt ett antal svartvita, nåja gråvita, foton.

Här, osystematiskt, ett och annat som man kan lära i Andréns bok.

Att Feniciska trappan fick sitt namn av en av 1700-talets många fenicier-svärmare, Giacomo Martorello. Fenicierna hade inte något med Capri att göra. Den berömda trappan byggdes av grekiska kolonister.

Vidare: varför heter ön Capri? Har det att göra med det italiska ordet "capra"? Ja i så fall betyder namnet "getön". Eller är det grekiskans "kapros" som är förebild? Då är innebörden "vildsvinsön". Men Andrén tror att det snarare handlar om ett uråldrigt förindoeuropeiskt namn.

Mycket i Andréns bok handlar givetvis om alla romarkejsare som har bott på Capri och deras luxuösa villor. En notis i sammanhanget nämner att man vid en av villorna funnit ett vattenledningsrör med kejsar Marcus Aurelius namn.

Andrén berättar också om den romerska villa som Axel Munthe fann vid sitt första besök på

Forts.

Capri 1876. Det var ovanpå dess rester som Munthe lät bygga Villa San Michele.

En annan intressant notis gäller den lilla egyptiska bronsstatyett föreställande en farao som 1922 hittades vid platsen för kejsarvillan på Castigliones sydsluttning. ”Otänkbart är inte att statyetten kan ha förvärvats av Augustus själv i Egypten”, skriver Andrén.

Kejsarnas ö

Han citerar också en okänd poet som hyllat kejsarnas ö med dessa vackra rader:

”Liten är ön, var likväl en gång Roms medtävlarinna,
värdig att taga emot även caesariska män”

Märkliga svenska kvinnor skymtar också i denna bok. En av dem är Heliga Birgitta, i samband med skildringen av Johanna, som 1343 blev drottning av Neapel och visade stor frikostighet mot capriensarna. Men hon hade också rykte om sig att vara erotiskt äventyrlig och när Birgitta passerade Neapel på väg till Jerusalem i sällskap med två söner bannade hon Johanna för denna påstådda benägenhet.

Även drottning Christina skymtar på ett par ställen i Andréns bok, bl a vid skildringen av den heliga Suor Serafina på Capri, som likt Christina tagit intryck av den spanske prästen Miguel Molinos kvietiska irrläror.

Vet för övrigt alla varför Castello Barbarossa heter som det gör? Det har sitt namn efter sultanen Soliman II:s fruktade amiral Kheir-ed-din som hade smeknamnet Barbarossa, ”rödskägget”. 1535 erövrade han Capri och brände Anacapris borg. Och sedan dess bär borgruinen namnet Castello Barbarossa.

Och varför heter Anacapri som det gör? Enligt en tradition hos byborna var det en get som visade vägen dit. ”Anna Crapa” betyder ”gå get”.

Goethe i skeppsbrott

Givetvis innehåller Andréns bok också en mängd uppgifter om berömda personer som kortare eller längre tid vistats på Capri. Felix Mendelsohn, HC Andersen, Montesquieu, Krupp, Gorkij, Lenin, Goethe. Goethe på väg mot Palermo under sin italienska resa var för övrigt nära att drabbas av skeppsbrott just utanför Capri. Men geheimerådet försökte då lugna kofferdistens besättningsmän genom att med hög röst framhålla det förebildliga lugn som Jesu apostlar hade givit prov på vid en liknande belägenhet på Tiberias sjö.

De franska besättningsmännen fortfor dock att vara mycket ängsliga – inte bara för risken att deras båt skulle krossas mot klipporna utan också för de capriensiska herdar som stod på stranden och uppgav hesa skrän. Sjömännen tolkade dessa ljud som glädjerop över utsikten till vrakgods. Men plötsligt slog vinden om, Goethes båt fick vind och seglade bort från både vassa strandklippor och presumtiva vrakplundrare.

En annan märklig man i denna bok är en anonym svensk som Andrén har funnit i den tyske tidningsmannen Carl Joseph Stegmanns memoarer. Stegmann besökte Capri 1797 i sällskap med svensken som för länge sedan övergivit sitt hemland och bosatt sig i Frankrike.

”Dennes svenskhet”, skriver Andrén, ”tycktes dock icke av Frankrikevistelsen tagit skada, ty han uttryckte sin beundran för den sköna ön medelst förbannelser och svor upprepade gånger på att här var nästan lika vackert som vid ”Götha Elbe in Westmanland”.

Vilket väl skulle betyda Göta Älv i Västergötland?

Göran Zachrison

Axel Munthe i slyngelåren

Minnen av Sofia Westling

När jag bläddrar i min Minnesbok och kommer till den avdelning som bär namnet "San Michele" möter mig först bilden av en tvåårig pojke, med linlugg och klara, undrande ögon, som iakttog allt omkring sig och hade något att säga om det också. På frågan senare vad han tänkte bli när han blev stor svarade han: "Pjest och pjost" – eller "Sejsaren i Sina" – men senare reducerades kejsardrömmen till "trumslagare". Och med undantag av präst- och prostdrömmarna har de kanske besannats under tidernas lopp. Ty vem vet om inte gamle Tiberius, som var en klok karl, hade krönt honom till kejsare i "aandens rige". Och på stora trumman har han slagit, om man med det menar att öppna folks öra för det som är rätt och sant. Vad Tiberius och han för övrigt hade för sig i Blå grottan vet man inte; men nog är det troligt att Tiberius viskade i hans öra mycket av den gamla visdomen som sedan färglagt hans levnadssaga.

Han såg dagens ljus den 31 oktober 1857 (en Lyckodag, enligt gamla märken) i den lilla småländska köpingen Döderhultsvik, där hans far, min morbror, var apotekare. Fadern var musikaliskt begåvad, framstående Bellmans- och gluntsångare, för att ej tala om hans utförande av bygdemålsvisor och historier, vari han var en mästare. För övrigt stor humorist, med vaken blick för tidens växlingar. Hans mor, född Ugarph, var desslikes en älskvärd, humoristisk personlighet, duglig husmor, och även hon musikalisk, så att jag med välbehag påminner mig morbrors och mosters vackra duetter.

Besök mellan familjerna

Axel var den yngste i syskonringen, som räknade tre medlemmar: Anna, Arnold och, sist men icke minst, vår Puck. Mellan Vimmerby, den lilla småländska stad där vi bodde, och Döderhultsvik, sedan Oscarshamn, var det sju mil som på den tiden tillryggalades per landsväg, med hästar och ekipage, och det växlades ofta besök mellan de båda besläktade familjerna. Uppehållet i den ena eller andra familjen varade några dagar, stundom en hel vecka, till stor fröjd och gamman för oss barn.

Axel Munthe 14-15 år gammal, när familjen bodde på Nybrogatan i Stockholm.

Vi hade tillsammans en otalig mängd porslinsbilder, rätt små (människor och djur) och min fars chiffonjé i vilken fanns ett rum i form av ett tempel med välvd dörr och hög trappa (allt mycket lämpligt för bilderna) tjänstgjorde ofta som lekstuga. Anna och jag ledde lekarna, som tack vare vår frodiga fantasi nog aldrig blev gammalmodiga eller tråkiga, och gossarna hörde på med stora ögon och gapande munnar.

Vårt släktbesök i Axels hem ägde vanligen rum sommartid, då morbrors rosor doftade som härligast i den lilla trädgården. Det var ljusröda mossrosor, stora som tekoppar, med de gröna mossbladen som prydnad omkring sig. Jag glömmer aldrig de rosorna! Det fanns nog en rosenalf i var och en av dem, och de alferna har

säkert följt Axel ut i världen och berättat sina sagor för honom, så att vi, litet var, skulle få höra dem. Men – *sic transit gloria mundi!* – som fullvuxen, när alla de kära som i min barndom fyllde trädgården var borta för alltid. kom jag att besöka den, – men då fanns där inga rosor, knappast en trädgård. Rosenalferna har väl på lätta vingar fört den till Axel och San Michele!

Ett intressant studium

När Axel var fyra år flyttade familjen till Vimmerby, där han sedan i stadens treklassiga elementarskola trampade de första fjäten på kunskapsvägen. Morbror hade köpt apoteket där, som var beläget bredvid den gård vi bebodde, så att vi kusiner hade gott tillfälle att leka tillsammans och lära känna varandra i grund och botten.

"Puck" var alltid ett intressant studium, om än på grund av hans skiftande lynne och snabbt växlande impulser, han liksom gled ifrån en emellanåt; men roligt hade man i hans sällskap! Min far hade han givit namnet "Storkusin", och Storkusin var säkert den bäste av mest förstående kamrat pojkar kunde få. Så ofta hans tid det tillät vandrade han, med en pojke vid vardera handen, ut i skog och mark och njöt med dem av naturens under. Ett av dem var de "lutfiskungar" Axel upptäckt i en liten bäck vilken de under promenaderna ofta gick förbi. De anspråkslösa små löjor som ensamma bodde i bäcken hade väl aldrig drömt om en sådan upphöjelse som att tagas för havsinnevånare, till vilka man, på grund av deras härstamning, måste räkna lutfiskungar om de också blott existerar i inbillningen. Kanske att Puck Munthe under vandringarna med Storkusin lärde sig att förstå bokstäverna i naturens alfabet, vilket han så vackert och rörande behandlat i sina böcker…

Men under tidens lopp växte Puck ifrån både lutfiskungarna och promenaderna med Storkusin, fastän samma vänskap alltjämt rådde mellan dem. Sommaren 1868, Puck var väl då som bäst i "slyngelåren" (fastän han nog var långt mera tjuvpojke, och en bland de trevligare sådana) ägde ett större kusinmöte rum i de båda Vimmerbyfamiljerna. Vi var inalles aderton kusiner samlade hos dem. Där fanns alla möjliga "årgångar" (bland våra manliga kusiner), från magistrar och studenter till skolpojkar, bland vilka vår Puck lyste som överdirektör för alla slags skälmstycken. I rummet där han och tre andra Munthe-pojkar bodde hade han i ett dockhus inrättat ett flugsanatorium. Där skulle flugor njuta av socker och alla godsaker som kunde falla dem i smaken. Sanatoriets tillvaro som sådant var en stor hemlighet. Den allmänna tron var att byggnaden användes till tennsoldatskasern. Men, *hast du mir gesehen!* – hemligheten blev av högre myndigheter upptäckt!

Med odygdiga ögon

Vid en av pojkarnas talrika exkursioner fann Puck en oskattbar dyrgrip, ett förtorkat djurkranium, som väckte allmän beundran. Vid hemkomsten riktigt lyste hans ögon, men han var ytterst reserverad och gav inga förtroenden i otid. Nu fanns det bland kusinerna ett förlovat par som gärna, vilket älskande för sed hava, kuttrade i månsken. På dem hade han fästat sina odygdiga ögon och planlagt ett överfall vid något lämpligt tillfälle, och detta kom samma kväll som dyrgripen kommit i hans ägo. De andra småpojkarna invigdes försiktigt, och under avfordran av de hemskaste tysthetslöften, i överfallsplanen. När skymningen kom satt de intet ont anande turturduvorna vid ett öppet fönster i salongen och det dröjde inte länge förrän månskenet infann sig. Med ett vilt indiantjut från pojkkören nere på gården stacks kraniet på en lång stång in genom fönstret, mellan de älskandes huvuden.

Att förtrollningen och månskensidyllen för den kvällen blev bruten faller av sig självt – och Axels förtjusning över det lyckade påhittet dämpades väl något, när föräldrar och mognare kusiner tog honom i upptuktelse.

Samma år, om hösten, flyttade Puck Munthe med föräldrar och syskon till Stockholm, där han säkert fick ett än vidare fält för sitt uppfinnargeni i fråga om skälmstycken; men han gick också framåt i vetande och kunskap. Zoologi intresserade honom oerhört.

Mina sammanträffanden med honom från den tiden är dock jämförelsevis få, och från hans skolpojkstid har jag ej mer än ett minne att anföra och det låter så här:

Puck Munthe hade i sitt stora laboratorium en utvald samling amfibier, som ibland släpptes

ut; ett sådant tillfälle beskriver han i *Boken om San Michele*, där han berättar att hans "syster" spände upp ett paraply för att skydda sig. Men det var nog inte hans syster som höll till under det paraplyet utan min ringhet, som just då befann sig på sitt första Stockholmsbesök. Denna episod är således helt autentisk.

Längre fram i tiden tyckte han att studierna bedrevs för långsamt och ville erövra den vita mössan så snart han ansåg sig färdig och for, helt resolut, fadern ovetande, till en annan stad, Strängnäs, och tog där sin studentexamen. Kom så hem, iförd vit mössa. [...]

En yrande vals

Sedan träffade jag honom vid mitten av 1870-talet, skulle jag tro att det var, vid en familjefest. Man tog sig där en sväng, och Axel fick då med sig, i en yrande vals, Munthe-barnens f.d. sköterska, Helena. Som sträng pietist skulle hon väl aldrig med vett och vilja vågat ett danssteg om inte för att göra sin käre lille Axel till viljes. Jag råkade under den valsen med min kavaljer snudda förbi det omaka paret och hörde då Helena flämtande utropa: "Sluta då, lille Axel, han riktigt tar livet å mej!"

Något senare, sommartid, årtalet minns jag ej riktigt, var han med sin mor på ett sista besök i mitt barndomshem (i Vimmerby), ett för oss alla oförgätligt besök. Han var, med sitt sprittande humör och sina tokroliga infall, en källa till oupphörligt nöje för oss. Allt tvång avskydde han som pesten, t.o.m. i sin klädsel. Vi skulle en dag på visit till prostens och moster yrkade ivrigt på en mer gentlemannalik toalett, varvid han med tragiska åtbörder utropade: "Här ska jag prydas som en brud från morgon till kväll och får inte ha min frihet!". Men det blev i alla fall i full gentlemannadress som han ledsagade oss till prostgården.

Jag kan ej påminna mig att jag sett Axel sedan mer än en enda gång, och det var vid en sjuksäng hos en av mina kära. Då hade han inte någon hund med sig, han såg grubblande och allvarlig ut och gosselynnet var försvunnet, åtminstone för den stunden.

Sofia Westling (född Lund) var kusin till Axel Munthe och växte upp i Vimmerby. Familjen Lunds gård låg invid stadens apotek, som ägdes av Fredrik Munthe. Minnena är odaterade men torde ha skrivits på 1930-talet. Det handskrivna originalet förvaras i arkivet på Villa San Michele. Texten är lätt redigerad, bl a har stavningen moderniserats.

Storgatan i Vimmerby. Den ljusa byggnaden till vänster är Fredrik Munthes apotek.

Drottning Victorias Vilohem

Vi är många som längtar till Italien, till Capri och allra mest till Villa San Michele. Men vet samtidigt att det är betydligt fler sökande än som kan beredas plats på gästhemmet.

Det finns emellertid en plats här i Sverige som kan erbjuda mycket av det vi finner på Capri. Det är Drottning Victorias Vilohem på Öland. Vilohemmet ligger avskilt med utsikt över Kalmarsund, men ändå bara ett stenkast från Solliden och med närhet till både Borgholm och Slottsruinen. Sedan 1924 har Vilohemmet varit öppet för personer som behöver vila och avkoppling och drivs idag som en kunglig stiftelse med Hennes Majestät Drottningen som beskyddare.

Idén till att grunda ett Vilohem hade Drottning Victoria fått av sin moder, Storhertiginnan av Baden. Drottningens intresse för kvinnors utkomst- och rekreationsmöjligheter samt kärleken till Öland resulterade i att planerna på ett Vilohem konkretiserades här. När drottningen år 1922 fyllde 60 år samlade Sveriges kvinnor in 60 000 kronor, vilket blev den ekonomiska grundplåten till Vilohemmet.

Vilohemmet består av tre byggnader: Den stora vita huvudbyggnaden som byggdes om med hjälp av Sollidens arkitekt Torben Grut där han bibehållet den Italieninspirerade karaktären. Här finns kök, matsal, bibliotek, salong och tio gästrum. I Röda villan finns fyra enkelrum med egen toalett och dusch samt sällskapsrum. Boströmska villan med fyra dubbelrum med egen toalett och dusch/bad samt konferensrum.

En stor parkträdgård anlades i mitten av 1800-talet med stora gräsytor och många fruktträd. I parken odlas också en del av de frukter och grönsaker som används i matlagningen.

Kerstin Hallenbo, intendent på Vilohemmet, berättar: – Vilohemmet är en fristad från stress och vardagens krav. Man får en hälsosam distans till vardagens bekymmer och kan ägna sig åt de aktiviteter som man tycker bäst om.

– Vilohemmet är öppet från 7 maj till 24 september. Vi erbjuder boende och helpension i huvudbyggnaden eller en av de två annexbyggnaderna under en eller två veckor. Kontakta oss gärna på nedanstående adress eller telefon för ytterligare information om priser, tider etc.

– I köket samlar vi det bästa som det öländska skafferiet har att erbjuda. Vi bjuder på god husmanskost med en meny som anpassas efter säsongens variationer.

Stiftelsen Drottning Victorias Vilohem på Öland
Södra Vägen 2, 387 94 Borgholm
Tel/fax: 0485-10025
e-post: info@dvh.se
hemsida: www.dvh.se

Föreningen Svenska Rominstitutets Vänner 70 år

Som Bengt Jangfeldt nämnt i sin ledare har Sällskapet San Micheles Vänner inlett ett samarbete med Föreningen Svenska Rominstitutets Vänner. Det innebär att medlemmarna i de olika föreningarna är välkomna till den andra föreningens sammankomster. Här presenterar Rominstitutets Vänner sig och därefter sitt vintervårprogram som San Micheles Vänner är hjärtligt välkomna till med anmälan, se nästa sida.

*

1937 instiftades i Rom en stödförening till det svenska institutet i Rom genom ett upprop tecknat av de två arkeologerna Einar Gjerstad och Axel Boethius. Först efter kriget fick föreningen säte i Stockholm och en lokalavdelning bildades i Rom. Under 50- och 60-talen tillkom lokalavdelningar i Göteborg, i Lund, i Umeå och i Linköping. Med åren har föreningens medlemsantal sjunkit väsentligt och lokalavdelningar finns kvar endast i Rom, Lund och Göteborg.

Särskilt under 50- och 60-talen präglades verksamheten av ett starkt engagemang från kung Gustaf VI Adolf, som alltid var närvarande vid det traditionella årsmötet på Waldemarsudde. Föreningen skänkte ansenliga ekonomiska bidrag till institutet, bl a för inköp till biblioteket.

Med Margareta Winqvist, intendent på Nationalmuseum, som ny sekreterare under 70-talet, utvecklades verksamheten med föreläsningar, visningar och temadagar om italiensk konst och kultur.

Medlemsbladet, *Årskrönika,* utvecklades till en bred tidskrift med fördjupade kulturartiklar om och från Italien. 1982 döptes tidningen om till *Romhorisont*, som nu har kommit ut med 46 nummer.

Under de sista decennierna har föreningen på många sätt både förändrats och utvecklats även om ändamålsparagrafen i de nya stadgar som antogs vid årsmötet 1997 står fast: "...att stödja Svenska institutet i Rom, att sprida kännedom om institutets verksamhet, att bidra till att öka förståelsen för den klassiska kulturen och dess betydelse för vår västerländska odling och att främja intresset för humanistiska studier med anknytning till Rom och Italien".

En av vänföreningens viktigaste uppgifter har varit att dela ut ett årligt stipendium till en kandidat som i slutfasen av sin forskning visat behov av att på plats i Italien göra den sista insamlingen eller kontrollen för sitt projekt. Sedan stipendiefonden instiftades 1982 har föreningen haft glädjen att dela ut ett trettiotal stipendier inom vitt skilda områden.

Sedan 2004 har föreningen också delat ut det lagergrenska priset till personer "som gjort en betydelsefull insats genom att öka intresset för humanistiska studier med anknytning till Rom och Italien".

En stimulerande och central uppgift för vänföreningen har också varit att tillsammans med Atheninstitutets vänner ge ut en serie populärvetenskapliga böcker om vitt skilda teman.

I takt med att institutet i Rom har fått ökade anslag och förstärkning från statsmakterna har vänföreningen sett som sin främsta uppgift att stimulera till intresse för institutets verksamhet och bidra till att ge institutet ett ansikte utåt. Tack vare Birgitta Lagergrens testamenstariska gåva har föreningen under senare år givit ekonomiskt bidrag till institutet för genomförande av en rad viktiga projekt: en ny utställning om de svenska utgrävningarna i Etrurien i Museo archeologico i Viterbo, restaurering av Palazzo Lancellotti i Rom, det Svenska Pompeji-projektet, laserscanning av Lateranbaptisteriet i Rom och flyginventering av den svenska utgrävningsplatsen San Giovenale.

Suzanne Unge Sörling
Sekreterare

Svenska Rominstitutets Vänners program våren 2007

Se Neapel och sedan dö

Onsdagen den 14 februari kl. 18.00
Författaren och journalisten Tomas Lappalainen presenterar sin nya kritikerrosade bok om Neapel genom tid och rum.

Plats: Medelhavsmuseet. Kostnad: 80 kr. Om vin och tilltugg önskas blir kostnaden 100 kr.

Gustaf VI Adolfs biblioteksrum och Bernadottebiblioteket

Onsdagen den 7 mars kl. 17.00
Denna kväll bjuder på två inslag: besök i Gustaf VI Adolfs biblioteksrum där Anna Dahl (Medelhavsmuseets bibliotek) och Antoinette Ramsay (Bernadottebiblioteket) visar ett urval av kungens arkeologiska litteratur, samt en visning av Bernadottebiblioteket ledd av Göran Alm (Bernadottebiblioteket).

Plats: Stockholms Slott, samling vid västra valvet. Begränsat antal platser! Kostnad 50 kr.

Kommande Jubileumsprogram

Rominstitutets Vänförening firar i år sitt 70-årsjubileum. I april arrangeras därför en temadag om Institutet i Rom och dess många projekt. Den 24 maj är det årsmöte med vidhängande jubileumsmiddag på Nationalmuseum. Inbjudan och kallelse till dessa dagar kommer.

Föreningen hälsar San Micheles Vänner hjärtligt välkomna som nya medlemmar. Inom kort produceras en ny värvningsfolder men vänta inte på den, bli medlem redan idag! Medlemsavgiften 200 kr insättes på postgiro 21 45 14-2. Märk talongen ny medlem 2007.

Anmälningstalong till kommande program

14 februari 2007. *Se Neapel och sedan dö*:..... personer.

7 mars 2007. *Gustaf VI Adolfs biblioteksrum & Bernadottebiblioteket*:..... personer.

Namn: .....

Telefonnummer dagtid: .....

Insändes senast den 12 februari 2007 till: Föreningen Svenska Rominstitutets Vänner, Kungliga Slottet, 111 30 Stockholm. Betalning sker i samband med programaktiviteterna.

Välkomna till vännernas sammankomster våren 2007

TORSDAGEN DEN 15 MARS KLOCKAN 18.00

Medelhavsmuseet, Fredsgatan 2

"Villa San Michele: historia och framtid", en diskussion med intendent Peter Cottino och arkitekt Bo Sahlin, ledd av Bengt Jangfeldt.

Efter diskussionen serveras en buffétallrik tillsammans med ett glas vin.
Kostnad: 160 kronor som betalas vid ankomsten till museet.

Bindande anmälan senast 4 dagar i förväg till Yvonne Ribbentoft, telefon 08-83 28 11 eller e-post: ribbentoft@comhem.se

ONSDAGEN DEN 18 APRIL KLOCKAN 18.00

Medelhavsmuseet, Fredsgatan 2

Årsmöte. Efter sedvanliga årsmötesförhandlingar kommer Göran Altéus, som satt samman en cd med Munthes favoritmusik, att tala om "Axel Munthe och musiken".

Efter årsmöte och föredrag serveras en buffétallrik tillsammans med ett glas vin.
Kostnad: 160 kronor som betalas vid ankomsten till museet.

Bindande anmälan senast 4 dagar i förväg till Yvonne Ribbentoft, telefon 08-83 28 11 eller e-post: ribbentoft@comhem.se

---

Vid de två senaste sammankomsterna har vi träffats på Medelhavsmuseet och det samarbetet kommer vi att fortsätta. Mötesplatsen har blivit uppskattad, läget bekvämt mitt inne i stan gör det lätt för de flesta att ta sig dit och mat och vin har också befunnits väl. Men här kommer in en liten nyordning som jag noga måste påpeka. Eftersom det är en måltid som görs i ordning till precis det antal som anmält sig måste vi betala även för maten för den som eventuellt uteblivit. Därför måste vi debitera matkostnaden (dock inte vinet). Likaså är anmälningstiden viktig, vi måste 4 dagar i förväg tala om exakt det antal personer som kommer för att restaurangen ska ha tid att iordningställa allt. Med detta sagt önskar jag välkommen till de två trevliga och intressanta vårmötena.
Väl mött
Yvonne Ribbentoft
Klubbmästare

B Föreningspost

SÄLLSKAPETS STYRELSE

Bengt Jangfeldt	ordförande	08 – 782 99 67 jangfeldt@bredband.net
Göran Zachrison	vice ordförande och redaktör	08 – 30 23 12 zgg@bredband.net
Gun Andréasson	skattmästare	08 – 779 32 90
Gudrun Dahlberg	sekreterare	08 – 650 41 51 gudrun.dahlberg@educult.ministry.se
Yvonne Ribbentoft	klubbmästare och vice redaktör	08 – 83 28 11 ribbentoft@comhem.se
Per Thunarf		08 – 21 97 58 per.thunarf@bredband.net
Bo Andersson		08 – 664 42 03 boart@comhem.se
Hans Engman	suppleant	08 – 765 12 34 hans.engman@comhem.se
Wivi-Anne Nilsson	suppleant	08 – 662 31 33 info.medelhav@mbox325.swipnet.se

Sällskapets adress: c/o Gudrun Dahlberg
Västmannagatan 103 A, 2 tr
113 43 Stockholm
plusgiro: 25 96 90 – 6

Har du något trevligt minne från San Michele eller något annat att berätta som kan intressera våra medlemmar – skriv till Görans e-post zgg@bredband.net.

Ansvarig utgivare: Bengt Jangfeldt
Redaktörer: Göran Zachrison
Yvonne Ribbentoft
Redigering: Per Mattsson

Den nya omslagslayouten har tagits fram av styrelseledamoten Bo Andersson.